

מתווה לתכנית לימודים לעולים חדשים בחינוך העל יסודי

האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המפמ"ר לתנ"ך בחינוך הממלכתי דתי ומורים לתנ"ך המלמדים עולים חדשים גיבשו מתווה לתכנית לימודים בתנ"ך לעולים החדשים. הוועדה גיבשה עקרונות, מטרות הוראה ומיומנויות על פי הכישורים והיכולות של הלומדים.

המתווה אמור לשמש את המורים המלמדים עולים חדשים בחטיבה העליונה, את כותבי חומרי הלמידה לעולים ואת מחברי בחינות הבגרות לעולים. מטרות הוראת המקרא לתלמידים עולים חדשים ועקרונות ההוראה זהים לאלה של תכנית הלימודים במקרא מגן הילדים ועד כיתה י"ב בחינוך הממ"ד, ירושלים תשנ"ג. עם זאת ברור שלא ניתן להשיג את כל מטרות הוראת המקרא ועקרונותיה, ויש להתאימן לאוכלוסיית העולים, לכל תלמיד ותלמיד על פי יכולתו ועל פי הישגיו והתקדמותו בידיעת השפה העברית. כמו כן מובן שהעולים יתקשו ללמוד את כל נושאי הלימוד שבתכנית הרגילה, לפיכך צומצמו תכני הלימוד.

חברי הוועדה:

- הרב יששכר גואלמן – מפמ"ר להוראת תנ"ך בחינוך הדתי
- ד"ר יהושע רוזנברג – מ"מ מרכז אשכול יהדות ורוח באגף לתכנון ולפיתוח תכ"ל. מתאם תכ"ל בכה"ד
- הרב חיים יחיאל – אגף לתכנון ולפיתוח תכ"ל, מדריך ארצי לתנ"ך בכה"ד
- מיכאל ברנסון – מרכז הוראת תנ"ך לעולים, מעריך בכיר לבחינות בגרות בתנ"ך לעולים חדשים
- חגית שרויטמן – מורה לעולים חדשים, מעריכת בחינות בגרות לתנ"ך לעולים החדשים

מטרות

המטרה היא היגד המתאר את השינוי הרצוי שאנו מתכוונים להשיג בהתנהגותו של הלומד. המטרה מתארת כיצד יתנהג התלמיד לאחר שילמד בהצלחה יחידה לימודית מסוימת וכיצד ידגים שהשיג את מטרת הלמידה, את הניסיון המצופה. התלמיד מתחיל את תהליך הלמידה בנקודה מסוימת, המוגדרת כניסיונו הקיים. בדרך כלל, אפשר להביא את הניסיון הקיים לידי ביטוי בהתנהגות. כדי להגיע ממצב של הניסיון הקיים לניסיון המצופה מבצע התלמיד פעילות מסוימת: הוא לומד. פעילות זאת היא ניסיון מתהווה.

נוכל לתאר בסרטוט תהליך זה:

מטרות בתחום האמונה והרגש

הלומד -

1. יאמין בבורא עולם ומנהיגו אשר בחר בעם ישראל ונתן לו את תורתו, בחר בארץ ישראל והנחילה לעמו.
2. ישתדל להגיע ליראת ה', לאהבתו ולאהבת ישראל והבריות.
3. יאהב ללמוד תורה וירצה לכונן את חייו על פי התורה, ויתמיד בקיום מצוות בהידור.
4. יהא נכון לתקן את התנהגותו ולבחון את דעותיו לאור התורה.
5. ישתדל לגלות את השקפת התורה על מאורעות בחברה ובטבע ולנקוט עמדה ברוח התורה.
6. ירבה ככל האפשר לקרוא במקרא בזמנו החופשי.
7. יתקרב לעולמם של אבותינו, יגביר רגישות למורכבות המצב האנושי ומודעות לעושר נפש האדם באמצעות התנסות חווייתית, שתעורר בו אמפתיה לדמויות ולמצבים האנושיים המתוארים בסיפור המקראי.
8. יפתח יכולת להבין את המסר הדתי שבסיפור המקראי ולהזדהות עם ערכים דתיים, לאומיים, חברתיים וכלל אנושיים.
9. יעמוד על הזיקה של עמנו לארצו ועל מקורותיה המקראיים.

מטרות בתחום ההכרה

יבין את המקרא מתוך המקרא עצמו

הלומד -

1. יפרש את משמעה של תיבה במקרא על פי הקשרה.
2. יפרש את הכתוב לאור דרכי ההבעה של המקרא.
3. יבדוק את משמעה של תיבה יתרה או של היגד מיותר.
4. יבחין במשמען של תיבות במקרא לעומת משמען כיום.
5. יברר את משמען של מילים דומות על פי הקשרן.
6. יעמוד על פירושו של ביטוי רב-הוראות מתוך בדיקת הקשרו.
7. יסתייע בטעמי מקרא מרכזיים להסבר כתובים (סוף פסוק, אתנחתא, זקף).
8. ישאל ויתחקה אחר סיבות של מאורעות, גורמים או מניעים שנאמרו ברמז.
9. ישתדל לעמוד על הדו-ממדיות של תיאור ההתרחשויות במקרא.
10. ידע לספר בלשונו פסוק או עניין.
11. יספר עניין תוך צירוף הפרטים.
12. יבחין במוקדם ובמאוחר במקרא ויציע הסברים לתופעה.
13. יעמוד על הרצף של האירועים שעליהם מסופר במקרא גם כאשר התיאור אינו רציף ונמצא במקומות שונים בחומר הנלמד.
14. יעגן בכתוב את המצוות המוכרות לו מבית אבא או מבית הספר.
15. יעגן במקרא את הסיפורים המוכרים לו מילדותו.
16. ידע להבחין בין המסופר במקרא לבין המסופר במדרש.
17. יכיר רעיונות יסוד של המקרא כגון: האמונה באל אחד, השגחה, גמול, ברית ועם סגולה.

יבין את המקרא על פי מפרשיו

הלומד -

1. יבין פסוקים על פי פרשן.
2. יבאר עניין בשלמות מתוך אוסף של מקורות מקראיים ופרשניים הקשורים לעניין.

יקרא במקרא כהלכה

הלומד -

1. יקרא בהתאם לניקוד ובהתאם לטעמי המקרא המפסיקים המרכזיים.

יהיה בקי במקרא, בלשונו ובתכניו

הלומד -

1. ידע לזהות את הפרשה-הספר שבו נאמר פסוק או עניין.
2. ידע להשתמש בקונקורדנציה או באתר מאגר ספרות הקודש.
3. ימצא מראה מקום בתוך פרק זמן סביר.

הלימודים יתנהלו בשתי רמות עיקריות:

רמת הבקיאות ורמת העיון

למידה לשם בקיאות והתמצאות:

ב"בקיאות" הכוונה היא ללמידה מהירה, מרפרפת, סורקת, סוקרת, למידה להכרת היקף רחב ככל האפשר של התכנים הגלומים בטקסט מבלי להיכנס לפרטי הפרטים ומבלי לבחון את הכתוב על כל היבטיו. בלמידה כזו הכמות היא ההופכת לאיכות. מטרת ה"בקיאות" היא לתת תמונה כללית רחבה כדי לראות את מסגרת העניינים ואת שיבוצן של יחידות המשנה בתוכה. בלמידה זו יידרשו הלומדים להכיר את התכנים ואת מקומם ברצף העניינים.

למידת עיון

ה"עיון" הוא דרך למידה אינטנסיבית ומעמיקה שמטרתה לקבל תמונה מלאה ככל האפשר של הכתובים ולמצות את מרב האפשרויות מן הטקסט הנלמד, והדנה גם במשתמע מתוך הטקסט. בלמידה זו יידרשו הלומדים גם להבין מוקדים מרכזיים בתוכן הנלמד, להבין את הכתובים בהקשרם ובהשוואה למקבילות ולהבין את הפסוקים על פי הפרשנות המסורתית.

פרקי הלימוד

הפרקים שנבחרו ללימוד נועדו להפגיש את התלמידים העולים עם הטקסט המקראי, עם הדמויות המרכזיות בו ועם רעיונותיו וערכיו, ליצור אצלם מעורבות אישית על ידי הזדהות עם הנלמד תוך העמקת החוויה שהוא מעורר אצלם.

בכיתה י' יתמקדו הלומדים בלמידה לשם רכישת ידע ובקיאות.

רשימת פרקי הלימוד:

שמות - א-כ, לב, לד
במדבר - ט, יא-טז, לב
יהושע - א-יא (הכרת מפת הכיבוש)
שופטים - א-ד, ו-ז, יג-טז
שמואל א - ח-יב, טו-יח
שמואל ב - ב, ג, ז

בכיתות י"א-י"ב יתמקדו בלימוד בעיון.

רשימת פרקי הלימוד*:

בראשית - א-ד, ו-ט, יב, טו, יז-יט, כא-כב, כה (יט-לד), כז-כט, לא-לב, לז, לט, מא-מו, נ ויקרא - יט, כג
דברים - א, ה-ו, ח, יא, טז-יז, כא (טו-כג), כב (א-יב), כז, ל
נביאים ראשונים: מלכים א - ב, ג, ח, יא-יב, טז (כט-לד), יז (א), יח
מלכים ב - יז-יט, כא-כב, כד (ח-כ), כה
ישעיהו - א, ב, ה (א-ז), יא-יב, מ
תהלים - א, טו, יט, כג, קיד, קכו, קמה
* בפרקים שבהם אין צורך ללמוד את כל הפרק צוינו הפסוקים בסוגריים.

המורים יחלקו את פרקי הלימוד לכיתות י"א-י"ב על פי שיקול דעתם בהתבסס על מספר השעות המוקצה להוראת המקצוע, רמת התלמידים ואפשרויות הלמידה. שיקול מרכזי בבניית התכנית יהיה "קושי החומר", דהיינו: פרקי הלכה בתורה ופרקי נביאים אחרונים ילמדו מאוחר יותר (בכיתה י"ב).

בחינת הבגרות

תלמידים עולים חדשים, רשאים לגשת לבחינות הבגרות בתנ"ך באחת מהדרכים הבאות:

א. לפי התכנית הרגילה ובשאלון הרגיל לכלל הנבחנים:

במקרה זה יועלה ציון הבחינה שלהם ב-10 נקודות וכן יהיו זכאים לתוספת זמן בחינה של 15 דקות לכל שעת בחינה.

ב. לפי תכניות מיוחדות לעולים חדשים:

תלמידים עולים חדשים בחינוך הדתי חייבים להיבחן בשלוש יחידות המורכבות משתי בחינות:

- יחידת ידע ובקיאות לעולים, שאלון מס' 900411
- שתי יחידות עיון לעולים, שאלון מס' 900401

במטרה לסייע בקליטתם הנאותה של התלמידים העולים החדשים בארץ ומתוך רצון להיענות לצורכי התלמידים העולים החדשים ולהתחשב בקשייהם הלימודיים, החליט משרד החינוך לקבוע להם כללי היבחנות ייחודיים.

קישורים:

- [בחינת הבגרות בשאלון 900401 קיץ תשס"ו \(2 יח"ל\)](#)
- [בחינת הבגרות בשאלון 900401 קיץ תש"ס \(2 יח"ל\)](#)
- [בחינת הבגרות בשאלון 900401 קיץ תש"ס \(1 יח"ל\)](#)
- [בחינת הבגרות בשאלון 900401 קיץ תשס"א \(1 יח"ל\)](#)
- [בחינת הבגרות בשאלון 900401 קיץ תשס"ג \(1 יח"ל\)](#)